

- Dvonč, L.: Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1986–1995). Bratislava: Veda 1998.
- Dvonč, L.: Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1996–2000). Bratislava: Veda 2003.
- Hladký, L. a kol.: České a slovenské odborné práce o jihovýchodní Evropě. Bibliografie za léta 1991–2000. Brno: Masarykova univerzita 2003.
- Horák, E.: Súčasný stav slovenskej jazykovednej slavistiky. In: *Slavica Slovaca*, 25, 1990, s. 64–68.
- Mlacek, J.: Jubileá vojvodinských slovakistov – jubileá slovakistiky vo Vojvodine. In: *Slovenská reč*, 2002, roč. 67, č. 4–5, s. 255–266.
- Ondruš, Š.: Minulosť a prítomnosť slovenskej filológie a porovnávacej jazykovedy na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. In: *Philologica XXIII*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981, s. 19–34.
90. výročie vzniku Univerzity Komenského v Bratislave a Univerzity v Lubľane – 90. letnica ustanovity Univerze v Ljubljani in Univerze Komenskega v Bratislavi. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 22. 10.–23. 10. 2009 pri príležitosti jubilea oboch univerzít. Ed. S. Vojtechová Poklač, M. Vojtech. Bratislava: Univerzita Komenského 2010.
- Slavistika na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Bratislava: Stimul – Centrum informatiky a vzdelávania FF UK 1993.
- Slovensko-bulharské jazykové a literárne vzťahy. Zost. Mária Dobříková. Zborník prác z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 29.–30. apríla 1998. Bratislava: T.R.I. Médium 1998.
- Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy. Zost. Jozef Hvišč. Zborník prác z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 23.–24. apríla 1997. Bratislava: T.R.I. Médium 1997.
- Štúdium slovanských filológií na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zost. Jozef Hvišč. Zborník prác z vedeckého sympózia konaného 24. apríla 1996 v Bratislave. Bratislava: T.R.I. Médium 1996.
- Švagrovský, Š.: Vznik a rozvoj slovenskej jazykovedy na Univerzite Komenského (Na 70. výročie vzniku UK). In: *Slavica Slovaca*, 24, 1989, s. 255–262.
- Žigo, P.: Záver. In: *BraSlav 1*. Zborník z medzinárodnej slavistickej konferencie konanej na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave 14.–15. novembra 2002. Ed. Pavol Žigo. Bratislava 2002.
- Žigo, P.; Dudok, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Juhoslávii – 18. a 19. storočie. In: *Slovenská reč*, roč. 62, 1977, č. 6, s. 359–361.

Slavistické disciplíny a slavisticky orientovaný výskum na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

JURAJ VAŇKO

Slavistika ako vedná disciplína aj ako odbor vysokoškolského štúdia patrila a patrí k tzv. profilovým disciplinám na každej univerzite v zahraničí a podobnú pozíciu vo vede i na vysokých školách by mala mať aj na Slovensku. Poradie výrazov *v zahraničí i na Slovensku* nie je náhodné. Zvolil som ho preto, lebo sa mi vidí, že na zahraničných univerzitách aspoň donedávna mala slavistika významnejšie postavenie ako na slovenských vysokých školách. Pri tomto konštatovaní sa opieram predovšetkým o vlastné poznanie pozície slavistiky na zahraničných univerzitách, získané z mojich pôsobení na lektorátoch slovenského jazyka, napr. na Humboldtovej univerzite v Berlíne, na Škole

slovanských a východoeurópskych štúdií Londýnskej univerzity (School of Slavonic and East European Studies, University of London), na Univerzite Klimenta Ochridského v Sofii, na Univerzite v Ľubľane, na Štátnej univerzite v Užhorode a napokon aj na Pandžábskej univerzite v Indii (na Univerzite v Dillí má slavistika ešte silnejšie postavenie). Pod výrazom *postavenie/pozícia slavistiky* mám na mysli jednak zastúpenie slavistických disciplín vo vyučovacom procese, jednak obsah, rozsah i hĺbku slavisticky orientovanej vedeckovýskumnej činnosti. Kým slavistika na našich súčasných univerzitách sa tak v pedagogickom procese, ako aj vo výskume obmedzuje prevažne na lingvistiku a literárnu vedu vrátane literárnej histórie, na zahraničných univerzitách (v USA, ale aj v západnej Európe) slavistika ako študijný aj ako výskumný odbor prekračuje filologické hranice a v tesnej súčinnosti so slavistickou filológiou zasahuje do iných vedných oblastí. A tak predmetom štúdia i bádania sa zvyčajne stávajú dejiny príslušných slovanských národov, kultúra, náboženstvo, politika a pod. Preto sa slavistické katedry či fakulty na západoeurópskych a amerických univerzitách označujú slovným spojením *slavistické štúdia* (najčastejšie *Department of Slavonic/Slavic Studies*). K tomu možno ešte dodať, že s výnimkou Univerzity Komenského v Bratislave majú slavistické katedry či ústavy na našich univerzitách iba niekoľkoročnú tradíciu, keďže väčšina z nich vznikla až po roku 1990, kým väčšina slavistických pracovísk na zahraničných univerzitách má tradíciu niekoľkých desaťročí.

Cieľom tohto príspevku však nie je porovnávať pozíciu slavistiky na zahraničných univerzitách v porovnaní so slovenskými, ale stručne referovať o stave slavisticky orientovaného výskumu na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (ďalej FF UKF) a o vyučovaní slavistických disciplín na niektorých filologických pracoviskách UKF.³⁸

Nebolo by však korektné porovnávať zastúpenie slavistických disciplín vo vyučovacom procese, ako aj obsah, rozsah i hĺbku slavisticky orientovanej vedeckovýskumnej činnosti na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre so spomínanými univerzitami v zahraničí bez zreteľa na históriu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a spomínaných univerzít v zahraničí (máme na mysli najmä Humboldtovu univerzitu v Berlíne, Fakultu slovanských a východoeurópskych štúdií v Londýne, Univerzitu Klimenta Ochridského v Sofii a Univerzitu v Ľubľane). Kým dnešná Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre sa len nedávno (oficiálne bola ustanovená v roku 1997) budovala a vyrastala na základoch Pedagogickej fakulty v Nitre (Pedagogický inštitút v Nitre bol založený roku 1959), ktorej študijné odbory boli takmer výlučne zamerané na prípravu učiteľov pre základné školy (od roku 1977 aj pre stredné), spomínané zahraničné univerzity už mali za sebou niekoľkodesaťročnú tradíciu ako akademické pracoviská zlučujúce vzdelávaciu a vedeckobádateľskú prácu v mnohých vedných a študijných odboroch, medzi ktorými mala silné postavenie aj slavistika ako vedná disciplína, ktorá skúma jazyk, literatúru, dejiny a kultúru slovanských národov. V súvislosti s tým musíme konštatovať, že slavisticky orientované pracovisko nebolo ani na

³⁸ O výskume cyrilo-metodskej problematiky na UKF v Nitre a tiež vo vybraných inštitúciách na Slovensku pozri na inom mieste.

Pedagogickej fakulte v Nitre ako predchodkyňi dnešnej UKF a, žiaľ, takéto pracovisko nie je ani na dnešnej UKF v Nitre. Istou výnimkou je Ústav pre výskum kultúrneho dedičstva Konštantína a Metoda, ktorý vznikol v novembri 2007. To však neznačí, že slavistika ako vedná disciplína nebola a nie je na našej univerzite (vrátane jej predchodkyne) nijako zastúpená. Bádateľské, resp. študijné zameranie na slavistiku v dejinách UKF možno nájsť na dvoch katedrách bývalej Pedagogickej fakulte a dnešnej Filozofickej fakulte UKF v Nitre: katedre slovenského jazyka (predtým katedra slovenského jazyka a literatúry) a katedre ruského jazyka a literatúry. Na tomto mieste sa žiada poznamenať, že štúdium slovenského jazyka a literatúry a podobne aj štúdium ruského jazyka a literatúry samo osebe, t.j. bez vzťahu k iným slovanským jazykom a literatúram, aspoň v kontexte tohto príspevku nepokladám za slavistické, resp. slavisticky zamerané štúdium. (Hoci napr. Miloš Weingart na otázku, či sa v Čechách zaraďuje bohemistika k slovanskej filológii, odpovedal: „je to prirodzené jadro slovanskej filológie u nás.“). Na spomenutých katedrách sa však bádateľská i vzdelávacia práca vysokoškolských učiteľov uberala aj v smere porovnávacieho, resp. konfrontačného skúmania a štúdia slovenského, resp. ruského jazyka, literatúry a literárnych procesov. Platí to najmä o poslednej fáze histórie našej univerzity, t. j. od 90. rokov minulého storočia dodnes. K bádateľskej slovastickej či rusistickej činnosti, ktorá je relevantná pre slavistiku ako vedný odbor, však možno zaradiť aj práce tzv. základného výskumu, ako sú napríklad jazykové atlasy, slovníky, niektoré dialektologické štúdie, dejiny národnej literatúry a pod., preto niektoré z nich spomenieme aj v tomto prehľade.

Hoci na bývalej Pedagogickej fakulte v Nitre nebolo žiadne slavistické pracovisko (máme na mysli katedru slovanských jazykov a literatúr alebo na slavistiku zameraný ústav) a podobné pracovisko nie je ani na dnešnej Filozofickej fakulte UKF v Nitre, slavisticky zameraný výskum sa dá celkom dobre „vystopovať“ na dvoch katedrách: na katedre slovenského jazyka a literatúry (v roku 1987 sa rozdelila na dve samostatné katedry – katedru slovenského jazyka a katedru slovenskej literatúry) a na katedre ruského jazyka a literatúry (aktuálny názov katedra rusistiky).

Čo sa týka katedry slovenského jazyka a literatúry, vedeckovýskumná práca v celej histórii katedry bola zameraná na výskum slovenského jazyka, resp. slovenskej literatúry, samozrejme, vrátane didaktických aspektov oboch disciplín. Slavisticky orientovanú bádateľskú činnosť však možno zaznamenať pri viacerých jednotlivcoch na katedre slovenského jazyka (KSJ), pričom motivovanosť na takto zacielený výskum bola a je rozličná. Napríklad slavisticky zameraná vedeckovýskumná práca Kataríny Habovštiakovej súvisela hlavne s charakterom disciplín, ktoré vyučovala: dejiny spisovnej slovenčiny, vývin slovenského jazyka, staroslovenčina. V rámci dejín slovenského jazyka sa K. Habovštiaková venovala najmä Bernolákovmu jazykovednému dielu. Výsledkom tohto štúdia bola monografia *Bernolákovo jazykovedné dielo* (Bratislava 1968). Okrem toho sa K. Habovštiaková venovala jazykovým otázkam cyrilo-metodovskej tradície na Slovensku, lexike, sémantickým zmenám vo vývine slovanských jazykov, lexikálnym bohemizmom v slovenčine predspisovného obdobia a dialektológii (výskum pre I. a II. diel Atlasu slovenského jazyka). Z tejto oblasti treba vyzdvihnúť najmä monografické spracovanie lexiky z vývinového hľa-

diska: *Slovná zásoba spisovnej slovenčiny z vývinového hľadiska* (Nitra 1987). V spoluautorstve s Emou Krošlákovou vypracovala frazeologický slovník *Človek v zrkadle frazeológie*. (1. vyd. Bratislava 1990), 2., dopl. vyd.: *Frazeologický slovník. Človek a príroda vo frazeológii*. (Bratislava 1996). K problematike vyučovania základov slavistiky a staroslovienciny pripravila (v spolupráci s E. Krošlákovou) textovú príručku *Základy slavistiky a starosloviencina* (Nitra 1994). Táto publikácia obsahuje antológiu staroslovienskych textov a ukážky zo slovanských jazykov, doplnené cvičeniami.

Podobne motivovaná a aj historicky zameraná bola vedeckovýskumná činnosť Emy Krošlákovej. V porovnaní s K. Habovštiakovou, ktorá skúmala dejiny slovenského jazyka od Antona Bernoláka, predmetom bádateľskej práce E. Krošlákovej bolo cyrilo-metodovské obdobie našich národných i jazykových dejín. Okrem knižnej publikácie *Z tvorby solúnskych bratov a ich žiakov* (Trnava 1993), pripravenej v spolupráci s K. Habovštiakovou, E. Krošláková publikovala niekoľko štúdií o problematike prekladov staroslovienskych textov do slovenčiny; slavisticky orientovaný je aj jej porovnávací výskum frazeológie (pozri výberovú bibliografiu v závere tohto príspevku).

Vyučovanie jazykovedných disciplín zacielených na dejiny a vývin slovenského jazyka, starosloviencinu a dialektológiu bolo jednou z pragmaticky osnovaných motívácií aj na podobné zameranie vedeckovýskumnej práce Ľubomíra Kralčáka, ktorá korešponduje so slavistikou, resp. je pre slavistické bádania signifikantná. Pre poznávanie súčasnej i staršej slovenčiny v slavistickom lingvistickom kontexte sú relevantné viaceré jeho práce, napr. monografia *Analytické verbo-nominálne spojenia v slovenčine. Synchronno-diachrónny pohľad* (Nitra 2005), ktorej cieľom je potvrdiť (alebo vyvrátiť) predpoklad existencie nominalizačných výrazových tendencií zastúpených analytickými verbonominálnymi spojeniami už v samých začiatkoch formovania novodobej spisovnej slovenčiny. Prostredníctvom zhromaždeného materiálu táto práca prispieva k rozšíreniu poznania samotnej štúrovskej spisovnej slovenčiny. Najmä pre zahraničných slavistov bude zaujímavá aj knižná publikácia *Dynamika súčasnej slovenčiny. Sociolingvistické aspekty dynamiky jazyka* (Nitra 2009), charakterizujúca a klasifikujúca relevantné sociolingvistické, resp. sociogénne faktory dynamiky súčasnej slovenčiny. Vysokoškolským študentom slovakistiky aj slavistiky sú určené učebnice *Bernolákovská spisovná slovenčina* (Nitra 2009), mapujúca tzv. bernolákovské obdobie vývinu spisovnej slovenčiny, a *Kapitoly z dejín spisovnej slovenčiny* (Nitra 2009), zameraná na obdobie štúrovskej slovenčiny, na tzv. martinské obdobie i na začiatky uplatňovania sa slovenčiny ako spoločensky plnohodnotného jazyka v spoločnom československom štáte. Vo viacerých štúdiách publikovaných v zborníkoch a časopisoch Ľ. Kralčák skúma hlavne lexiku štúrovskej slovenčiny (pozri v bibliografii).

Zo slavisticky zameraných prác Juraja Glovňu možno spomenúť slovník slovenských, ruských a nemeckých frazeologizmov, ktorého je spoluautorom (ďalší autori J. Lindtner(ová) a U. Obst). Pod názvom *Slovakische, russische und deutsche Phraseologismen* vyšiel na Univerzite v Kolíne r. 2007. Okrem toho sa J. Glovňa počas lektorátu SJ na Univerzite vo Viedni venoval jazyku Slovákov v Rakúsku. O tejto problematike uverejnil niekoľko najmä sociolingvisticky orientovaných príspevkov (pozri výberovú bibliografiu v závere).

Slavistické zameranie časti vedeckovýskumnej práce Juraja Vaňka súvisí so skutočnosťou, že autor tohto príspevku vyštudoval odbor slovenčina-ukrajinčina a na Pedagogickú fakultu do Nitry prišiel v roku 1975 ako vedecký aspirant v odbore slovenské jazyky, špecializácia ukrajinčina. Vyučoval síce disciplíny z oblasti súčasného slovenského jazyka (najmä syntax a morfológiu), no vo vedeckovýskumnej práci pokračoval v činnosti, ktorú predtým vykonával v Kabinete ukrajinistiky na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a čo napokon bolo aj témou jeho kandidátskej dizertácie, čiže výskum syntaxe rusínskych nárečí na východnom Slovensku. J. Vaňko o tejto problematike publikoval niekoľko príspevkov v zborníkoch a v časopise *Slavica Slovaca* (pozri v bibliografii na konci príspevku) a počas lektorátu slovenského jazyka na Humboldtovej univerzite v Berlíne aj v Nemecku v časopise *Zeitschrift für Slawistik* (údaje pozri v závere príspevku). Po návrate z lektorátu sa venoval už takmer výlučne slovakistike (jazyk literárneho diela, syntax, textová lingvistika), no neskôr, v 90. rokoch, sa opäť vrátil k východoslovenskému jazykovému areálu s cieľom konfrontačne skúmať najmä vetné typy v slovenčine a ukrajinčine, ale aj predložkový systém ukrajinčiny a slovenčiny (štúdie z tejto oblasti syntaxe a morfosyntaxe boli publikované v zborníkoch a v časopise *Filologická revue*). Koncom 90. rokov sa slavistická bádateľská práca J. Vaňka preorientovala na slovanský juh, a to v súvislosti s jeho nástupom na lektorát slovenského jazyka na Univerzite v Ľubľane. Jeho záujem o slovinčinu, resp. o jej konfrontáciu so slovenčinou bol motivovaný jednak jazykovou praxou (novým jazykovým prostredím), jednak didaktickými potrebami, t.j. podať dostatočne vyčerpávajúci výklad jazykového systému slovenčiny ako slovanského jazyka príbuzného so slovinčinou a jeho fungovania v praxi. A na to sa mi videla najlepšia komparatívna metóda. Prvá výskumná téma – konfrontácia slovenskej a slovinskej homonymnej lexiky – vznikla naozaj celkom spontánne: veľký výskyt slovensko-slovinských, resp. slovinsko-slovenských medzijazykových homonym v textoch, s ktorými študenti pracovali, ale aj v bežnom živote (*Otroci na cesti! Pozor, otrok u avtu! Eva Kováčová má rada kuracie mäso*) si jednoducho vyžadoval teoretickú reflexiu tejto otázky vrátane slovníkového spracovania. Druhá téma – konfrontácia slovenského jazykového systému so slovinským – bola vyvolaná pedagogickou praxou aj skutočnosťou, že sa takto zameranému bádaniu nevenovala pozornosť ani v slovenskej, ani v slovinskej jazykovede. Výsledkom výskumu spomenutých jazykových oblastí boli dve knižné publikácie, vydané na Univerzite v Ľubľane: slovensko-slovinskú medzijazykovú homonymiu J. Vaňko spracoval v publikácii *Slovaško-slovenska homonimija. Slovar slovaško-slovenskih medjezikovnih homonimov* (2003) a porovnávaciu gramatiku slovenčiny a slovinčiny prezentuje *Slovaška slovnica za Slovence* (2004), ktorá slúži ako vysokoškolská učebnica pre poslucháčov slovenčiny na Filozofickej fakulte Ľubľanskej univerzity.

Približne v tom istom čase, t.j. koncom 90. rokov minulého storočia, v súvislosti s oživením etnického života východoslovenských Rusínov a s vynorením otázky ich jazyka sa J. Vaňko bádateľsky vrátil k jazyku východoslovenských Rusínov a okrem monografie *The Langauge of Slovakia's Rusyns* (New York 2000) o jazyku východoslovenských Rusínov v konfrontácii najmä s ukrajinčinou a slovenčinou

publikoval niekoľko zborníkových príspevkov, k čomu možno zaradiť aj štúdiu o klasifikácii karpatských rusínskych nárečí, uverejnenú v publikácii *Encyclopedia of Rusyn History an Culture* (Toronto, Buffalo, London 2002). Prednedávnom J. Vaňko odovzdal edičnej komisii FF UKF v Nitre výber svojich slavisticky zameraných štúdií pod názvom *Slovenčina – ukrajinčina – slovinčina*.

Okrem spomenutých prác niektorých členov KSJ slavisticky zamerané príspevky obsahujú aj zborníky, ktoré KSJ vydala pri príležitosti konania slavistických zjazdov (pozri o tom v bibliografii).

Jazykovedný slavisticky zameraný výskum na Katedre rusistiky FF UKF v Nitre kvalitatívne i kvantitatívne najzreteľnejšie reprezentujú práce Jany Sokolovej a Natálie Korinej (v bibliografii sa prevažná väčšina jej publikácií uvádza pod predchádzajúcim priezviskom Kiseľova). Kým svoje pedagogické pôsobenie J. Sokolová od samého začiatku orientuje na ruštinu (garantuje a zabezpečuje disciplíny morfológia a lexikológia ruského jazyka), vo vedeckovýskumnej práci sa zameriava aj na slovenský jazyk a z neho prechádza na všeobecné teoretické otázky. V jej vedeckej produkcii tak možno vyčleniť tri oblasti: rusistiku, všeobecnú jazykovedu a slovistiku. Zo slovistikých prác zapadajúcich do slavistického lingvistického kontextu na tomto mieste spomenieme štúdiu *Dynamika kvalifikačných adjektív*, ktorá je súčasťou kolektívnej monografie *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny* (Bratislava 1989). Túto problematiku podrobnejšie rozpracúva v monografii *Sémantika kvalifikačných adjektív* (Nitra 2003), ktorej cieľom je klasifikovať slovenské kvalifikačné adjektíva z pohľadu ich sémantiky. Ťažisko vedeckého záujmu J. Sokolovej spočíva v rozpracúvaní teórie pomenovaní, a to tak v rámci lexikálnej onomaziológie ako aj lexikálnej semaziológie. V monografii *Tri aspekty jazykovej nominácie* (Nitra 2002) sa zaoberá onomatologickým aspektom tvorenia pomenovaní a v tomto rámci o. i. skúma aj tvorenie pomenovaní osôb v ruštine a slovenčine a napokon z tohto pohľadu analyzuje aj názvy ruských a slovenských finančných inštitúcií. Z aplikovaného výskumu J. Sokolová rieši čiastkové problémy v oblasti lexikálnej komparatistiky a textovej lingvistiky. O tejto problematike publikovala početné štúdiá v domácich a zahraničných zborníkoch a časopisoch (podrobnejšie o tom pozri Bosák – Horecký, 2004, s. 145-146).

Hlavnou oblasťou slavisticky orientovaného výskumu Natálie Korinej-Kiseľovej je slovanská areálová lingvistika. Výsledky tohto výskumu našli svoje vyjadrenie v dvoch vedeckých monografiách: *Areálové vzájomné vzťahy slovanských jazykov centrálnej zóny* (Banská Bystrica 2002) a *Význam izoglos rôznych jazykových rovín v slovanskej areálovej lingvistike* (Banská Bystrica 2003), ako aj v početných štúdiách. N. Korina v nich uplatnila vlastnú hypotézu o formovaní areálového rozloženia slovanských jazykov, ktorú dokázala na základe množstva spracovaných lingvogeografických údajov. Neskôr sa oblasť jej záujmov rozšírila o problematiku romantizmu v slovanských literatúrach a kultúrach, ku ktorej vydala v spoluautorstve s doc. Sergejom Makarom monografiu *Výhonky triadickosti* (Banská Bystrica 2002); o tejto problematike uverejnila aj niekoľko desiatok štúdií doma a v zahraničí. Od roku 2008 sa venuje otázkam kognitívnej lingvistiky v komparatívnom slovensko-ruskom aspekte, pričom uplatňuje metodológiu areálových výskumov. K uvedenej problematike uve-

rejnila viaceré vedecké štúdie a monografiu *Problémy kognitívnej lingvistiky* (Nitra 2011) v spoluautorstve s popredným ruským kognitológom prof. N. F. Alefirenkom. Vedecké monografie sú vydané v ruskom jazyku. Mnohé jej práce našli široký odborný ohlas doma a v zahraničí.

Z literárnovednej slavistiky na Katedre rusistiky treba spomenúť najmä práce Andreja Červeňáka, ktorý sa zamerával na výskum slovensko-ruských literárnych vzťahov a na problematiku teórie literárnej komparistiky. Po viacerých štúdiách s touto tematikou, publikovaných v odborných časopisoch a vedeckých zborníkoch, samostatne vydal monografiu *Vajanský a Turgenev* (Bratislava 1968), v ktorej cez tieto výrazné osobnosti národných literatúr poukázal na širšie súvislosti vzťahov oboch literatúr v 2. polovici 19. a na začiatku 20. storočia. Po diskusnej monografii *Socialistický realizmus v diskusii* (1983) sa k problematike slovensko-ruských literárnych vzťahov vrátil v knihe *Slovensko-ruské literárne relácie* (1986). Zároveň ho zaujala osobnosť a dielo ruského spisovateľa F. M. Dostojevského a jeho umelecký prístup k zobrazovaniu mnohotvárnosti ľudskej duše a motívov konania človeka. Na túto tému napísal monografickú esej *Človek v literatúre – F. M. Dostojevskij* (Bratislava 1986). Esteticko-antropologická ontológia a gnozeológia, axiológia a recepcia, ktoré vznikli z poznávania Dostojevského tvorby, vytvárajú metodologický základ celej Červeňákovej editorskej (napr. *Acta literaria rosica, Almanach Nitra*), vedeckovýskumnej a literárnokritivkej aktivity. Tieto atribúty sú príznačné aj pre jeho posledné knižné publikácie (pozri v bibliografii).

Pokiaľ ide o slavistické disciplíny zaradené do študijných programov KSJ FF UKF v Nitre, v 1. ročníku magisterského štúdia (4. ročník celkovo) sa študujú základy slavistiky a staroslovienčina a v 3. ročníku bakalárskeho štúdia je v zimnom semestri ako výberový predmet zaradený slovanský jazyk (ukrajinčina, ruština, predtým macedónčina a ráta sa opäť aj so slovinčinou). Pri tejto výberovej disciplíne treba zdôrazniť, že je veľmi potrebná najmä vo vzťahu k praktickému ozrejmieniu preberanej látky v rámci základov slavistiky, staroslovienčiny, vývinu slovenského jazyka a napokon aj dialektológie. Nazdávam sa, že tento študijný predmet by bolo vhodné zaradiť do dvoch semestrov, tak ako je to na FF UKF v Bratislave.

Slavistická dimenzia študijných odborov na FF UKF v Nitre sa rozširuje aj (alebo najmä) vďaka tomu, že sa na Katedre rusistiky FF UKF v Nitre od školského roku 2008/09 na I. a II. stupni vysokoškolského vzdelávania študuje nový študijný odbor *východoslovenské jazyky a kultúry*.

V závere tohto príspevku si dovoľíme vysloviť niekoľko poznámok o tom, ako by podľa nášho náhľadu mal byť organizovaný slavistický výskum na filologických pracoviskách našich vysokých škôl a na akú oblasť lingvistiky (literárnu vedu a ostatné odbory nechávame na posúdenie príslušným odborníkom) by sa mala upriamiť jeho pozornosť. V prvom rade sa nazdávame, že slavisticky orientovaný výskum na slovenských univerzitách by mohol byť organizovanejší, a to tak v zmysle vytyčovania určitých výskumných úloh, ako aj koordinácie pri ich riešení. Jednotlivé pracoviská so slavisticky zameraným výskumom by sa mali navzájom informovať o svojich výskumných plánoch, o témach doktorandských prác, resp. začleňovať do riešenia úloh aj pracovníkov z iných vysokých škôl. Pokiaľ ide o predmet a metodológiu slavisticky

zacieleného jazykovedného výskumu, žiadalo by sa zachytiť trend v súčasnej lingvisticke a venovať sa otázkam prekračujúcim rámec systémovo-štruktúrnej jazykovedy, hoci stále zostáva veľa lingvistických oblastí, ktoré systémovo-štruktúrna jazykoveda nestihla spracovať. Na druhej strane možno však predpokladať, že výskum slovanských jazykov korešpondujúci aj so sledovaním vzájomnej závislosti jazykových a sociálnych javov, skúmanie vzťahu medzi jazykom a jeho okolím, najmä vo vzťahu k používateľom jazyka v konkrétnych kultúrno-spoločenských podmienkach jednotlivých slovanských krajín môže komplexnejšie a explanačne hlbšie zachytiť aj tie sféry jednotlivých slovanských jazykov, ktoré pri predchádzajúcej metodologickej orientácii zostali nepovšimnuté alebo opísané iba úzko racionálne, objektivisticky. V snahe programovo zacieliť výskum naznačeným metodologickým smerom sme na našej katedre v tomto roku pripravili výskumný program, ktorého predmetom by mal byť antropocentrický kategoriálny komplex a jeho jazyková (v podstate syntaktickosémantická) manifestácia v slovenčine a slovanských jazykoch. Ide o sémanticko-syntaktické kategórie, ktoré sa určitým spôsobom a do určitej miery vzťahujú na človeka a na rôzne stránky jeho činnosti – jazykovej aj nejazykovej. Sú to kategórie personálnosti/subjektívnosti (ako sa vyjadruje osoba hovoriaceho v slovenčine, ukrajinčine, ruštine, poľštine a v macedónčine; ako sa v syntakticko-sémantickej stavbe vety manifestuje subjektívnosť; aký je jej charakter, jej špecifiká v skúmaných jazykoch a pod.); kategoriálny komplex apelatívnosti, t. j. vokatívnosť, imperatívnosť, interogatívnosť; sémanticko-pragmatická kategória modálnosti a niektoré ďalšie. Predpokladaný prínos predkladaného projektu treba vidieť už v jeho metodologickej orientácii, t. j. že vychádza z myšlienkového odrazu určitého výseku skutočnosti a zisťuje, ako, akými jazykovými prostriedkami (syntaktickými, morfosyntaktickými, resp. i lexikálnymi) sa tento myšlienkový odraz výseku skutočnosti stvárnjuje v slovenčine, a to aj v porovnaní s inými slovanskými jazykmi. Napríklad obsah „niekto spôsobuje, aby niekto iný niečo urobil“ sa v rámci sémantickej kategórie apelatívnosti stvárnjuje pomocou vokatívnych, imperatívnych a interogatívnych prostriedkov (pravda, s rozličnou mierou ich funkčného zastúpenia). Tento postup prekonáva systémovo-štruktúrny opis vetnej stavby a navyše komparatívno-konfrontačné hľadisko, ktoré má byť v našom výskume zastúpené, môže zasiahnuť aj do oblasti etnolingvistiky a kognitívnej lingvistiky tým, že poukáže na zhody a rozdiely pri interpretácii mimojazykovej skutočnosti v skúmaných slovanských jazykoch. Na takto zameraný výskumný program na našej katedre jednoducho nie je dostatok kapacít, preto som do tímu navrhol zaradiť aj kolegov z Ukrajiny a Poľska. Túto výskumnú úlohu by sme chceli riešiť, aj keď by projekt nebol grantovou agentúrou schválený.

Výberová bibliografia

- Alefirenko N. – Korina N. Problémy kognitívnej lingvistiky (Проблемы когнитивной лингвистики). Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa 2011. 216 s.
 Bosák, Ján – Horecký, Ján: Životné jubileum Jany Sokolovej. In Jazykovedný časopis, 55, 2004, 2, s. 145-146.
 Dvonč, Ladislav: Sokolová, J.: Súpis prác Jany Sokolovej za roky 1982-2003. In Jazykovedný časopis, 55, 2004, 2, s. 146-150.
 Červeňák, Andrej: Vajanský a Turgenjev. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1968. 193 s.

- Červeňák, Andrej: Človek v literatúre, Dostojevskij. Bratislava: Slovenský spisovateľ 1986. 205 s.
- Červeňák, Andrej: Tajomstvo Dostojevského. Nitra: Vysoká škola pedagogická 1991. 139 s. Červeňák, Andrej: Človek a text. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2001. 250 s.
- Červeňák, Andrej: Reflexie esteticko-antropologické. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2008.
- Glovňa, Juraj: Österreich (Wien) und die slowakische Sprache, Geschichte und Kultur. In: Wiener slavistisches Jahrbuch, 46, 2000, s. 117-128.
- Glovňa, Juraj: Interferencia v jazyku vienských Slovákov. In Mesto a jeho jazyk. Sociolinguistica Slovaca. 5. Red. S. Ondrejovič. Bratislava, Veda 2000, s. 179-183.
- Glovňa, Juraj – Lindner, Jutta – Obst, Ulrich: Slavakische, russische und deutsche Phraseologismen. Ein Handbuch für Studierende. Nümbrecht: Kirsch-verlag 2007. 284 s.
- Habovštiaková, Katarína: Bernolákovo jazykovedné dielo. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1968. 443 s.
- Habovštiaková, Katarína: Slovná zásoba spisovnej slovenčiny z vývinového hľadiska. 1. vyd. Nitra: Pedagogická fakulta v Nitre 1987. 408 s.
- Habovštiaková, Katarína: Človek v zrkadle frazeológie. 1. vyd. Bratislava: Tatran 1990. 224 s. 2., dopl. vyd.: Frazeologický slovník. Človek a príroda vo frazeológii. Bratislava: Veda 1996. 176 s. (spoluautorka E. Krošláková).
- Habovštiaková, Katarína: Z tvorby solúnskych bratov a ich žiakov. 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha 1993. 160 s. (spoluautorka E. Krošláková).
- Kiseľová, Natália: Areálové vzájomné vzťahy slovanských jazykov centrálnej zóny (Ареальные взаимосвязи славянских языков центральной зоны). Banská Bystrica: Filologická fakulta UMB 2002. 165 s. s mapami.
- Kiseľová, Natália: Areálové vzájomné vzťahy slovanských jazykov centrálnej zóny (Ареальные взаимосвязи славянских языков центральной зоны). Banská Bystrica: Filologická fakulta UMB 2002. 165 s. s mapami.
- Kiseľová, Natália: Význam izogloss rôznych jazykových rovín v slovanskej areálovej lingvistiky (Значение изоглосс разных языковых уровней для славянской ареальной лингвистики). Banská Bystrica: Filologická fakulta UMB 2003. 176 s.
- Kiseľová, Natália – Makara, Sergej: Výhonky triadickosti (Всходы триадности). Banská Bystrica: Filologická fakulta UMB 2002. 103 s.
- Кисялёва, Наталля: Метадалогія даследавання арэальных беларуска-іншаславянскіх сувязей і цэнтральнаславянская моўная зона. In Беларуская лінгвістыка. Вып. 49. Мінск 2000, s. 53-60.
- Kiseľová, Natália: Integration from the Viewpoint of Areal Linguistics. In: Languages in the Integrating World. Ed. M. Krčmová. München: LINCOM Europa, 2010, s. 123-134.
- Kralčák, Ľubomír: Analytické verbo-nominálne spojenia v slovenčine. Synchronno-diachrónny pohľad. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2005. 204 s.
- Kralčák, Ľubomír: Dynamika súčasnej slovenčiny. Sociolingvistické aspekty dynamiky jazyka. Nitra: Publica 2009. 144 s.
- Kralčák, Ľubomír: Bernolákovská spisovná slovenčina. Nitra: Publica 2009. 106 s.
- Kralčák, Ľubomír: Kapitoly z dejín spisovnej slovenčiny. Nitra: Publica 2009. 92 s. + prílohy.
- Kralčák, Ľubomír: Otázky teórie spisovnej slovenčiny koncom 19. a začiatkom 20. storočia. In Spisovnosť a nespisovnosť – zdroje, proměny, perspektivy. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Šlapanice 10.–12. února 2004. Ed. E. Minářová – K. Ondrášková. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s.330-334.
- Kralčák, Ľubomír: *Projekt slovníka štúrovskej slovenčiny a jeho počítačová podpora*. In Slovenčina a čeština v počítačovom spracovaní. Zborník referátov zo seminára Bratislava 26. – 27. októbra 2001. Ed. A. Jarošová. Bratislava: Veda 2001, s.150-154.
- Kralčák, Ľubomír: Štúrovska lexika vo vývine spisovnej slovenčiny. In: Slovenčina v historickom kontexte. Materiály z konferencie konanej v Nitre 16.–17. mája 1996. Nitra: Vysoká škola pedagogická 1996, s. 45-49.
- Kralčák, Ľubomír: Ľudovít Štúr a reforma štúrovskej spisovnej slovenčiny. In: Ľudovít Štúr a reč slovenská. Prednášky z konferencie konanej 13. – 14. júna 2006 v Bratislave. Ed. Slavomír Ondrejovič. Bratislava: Veda 2007, s. 116-129.
- Krošláková, Ema: Z problematiky prekladov staroslovienskej literatúry do slovenčiny. (Venované 1100. výročiu smrti Metoda.). In Slavica Slovaca, 20, 1985, s. 268-276.

- Krošláková, Ema: O prekladani staroslovienskych analytických spojení do slovenčiny. (Na 1100. výročie smrti Metoda.) In: Slovenská reč, 50, 1985, s. 193-197.
- Krošláková, Ema: Obraz života a diela Konštantína a Metoda v cirkevnoslovanských literárnych textoch. In *Studia Academica Slovaca*. 20. Prednášky XXVII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1991, s. 115 – 127.
- Krošláková, Ema: Základy slavistiky a starosloviencina. Textová príručka. 1. vyd. Nitra: Fakulta humanitných vied Vysokej školy pedagogickej 1994. 218 s. (spoluautorka K. Habovštiaková).
- Sokolová, Jana: Tri aspekty jazykovej nominácie. Nitra: Filozofická fakulta UKF 2002. 104 s.
- Sokolová, Jana: Sémantika kvalifikačných adjektív. Nitra: Filozofická fakulta UKF 2003. 102 s.
- Sokolová, Jana: Variantnosť v jazyku a variantnosť jazyka. Nitra: Garmond 2004. 98 s.
- Vaňko, Juraj: *The Language of Slovakia's Rusyns*. East European Monographs. New York: Columbia University Press 2000. 225 s.
- Vaňko, Juraj: Slovaško-slovenska homonimija. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani 2003. 239 s.
- Vaňko, Juraj: *Slovaška slovnica za Slovence*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani 2004. 290 s.
- Vaňko, Juraj: Reflexívnosť ako subjektívnosť. In XIII. medzinárodný zjazd slavistov v Ljubľane. Príspevky slovenských slavistov. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Slavistický kabinet SAV, 2003, s. 123-133.
- Vaňko, Juraj: Vetné typy v slovenčine a ukrajinčine. In Zborník k XI. medzinárodnému zjazdu slavistov. Vysoká škola pedagogická v Nitre, Fakulta humanitných vied 1993, s. 45-67.
- Vaňko, Juraj: Einige syntaktische Besonderheiten der ukrainischen Dialekte in der Ostslowakei. In *Zeitschrift für Slavistik*, Band 29, 1984, 68-79.
- Vaňko, Juraj: Classification of Carpatho-Rusyn Dialects. In *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Edited by P. R. Magocsi and I. Pop. Toronto - Buffalo - London: University of Toronto Press 2002, s. 254-263.
- Vaňko, Juraj: Slovinsko-slovenská interlingválna homonymia. In *Slavia*, 73, 2004, 1, s. 59-70.
- Vaňko, Juraj: Vyjadrovanie priestorových vzťahov predložkovými pádmami substantív v slovenčine a ukrajinčine. In *Reflexie lingvistických konfrontácií*. II. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 1998, s. 30-47.
- Vaňko, Juraj: *The Rusyn Language in Slovakia: between a rock and a hard place*. In *International Journal of the Sociology of Language*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter 2007, s. 75-96.

Dejiny slavistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove [(1959) 1993–2009]

JÚLIA DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ

1.1. Ak hovoríme o dejinách slavistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, máme na mysli dejiny katedry slavistiky, ktorá bola ustanovená 1. septembra 1993 ako osobitné pedagogické a vedecké pracovisko na základe uznesenia Akademického senátu FF UPJŠ v Prešove zo dňa 28. júna 1993. Podrobné dejiny katedry slavistiky v rokoch 1993 – 2009 sme spracovali v štúdiu *Z dejín katedry slavistiky, ktorá bola uverejnená v zborníku Slavistika v premenách času (štúdie z jazykovednej a literárnovednej komparistiky)* (Acta Universitatis Prešovensis. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2009, s. 410-427). V uvedenej štúdii sme charakterizovali vedeckovýskumnú a pedagogickú činnosť, spoluprácu s domácimi a zahraničnými